

Tillegg E (Normativt)**Kommentarer til høringsdokument
SOSI del 1 Regler for UML-modellering v 5.1 fra 2018-11-23**Sendes: standardiseringssekretariatet@kartverket.no**Dato:
2019-04-15****Standard:
SOSI Generell del
Regler for UML-modellering
Versjon 5.1**

1	2	3	4	5	6	7
Fra¹	Kapittel	Avsnitt/ Vedlegg / Figur / tabell /annet	Type kommentar²	Kommentar (begrunnelse for endring)	Endringsforslag	Prosjektets kommentarer til innsendte kommentarer
Mreg 1057		/krav/6	ge	Uklarheter rundt effekten på implementasjoner fra nye krav til kodelister	Forklar	Effekten er beskrevet i de nå (2018) vedtatte realiseringsstandardene GML og SOSI-format Se også de andre mer spesifikke kommentarene om kodelister
1058			re	Mindre opprettinger er nødvendig: Kolonne nummer to i tabell 11.12 og 11.13 bør få en bedre forklaring. Lista i 11.4.8.4 bør utvides, bl.a. med posisjonskvalitet.	Rett opp	Ok
1059			re	Feil term i GFM	Bruk restriksjon og ikke beskrankning	Ok
1061			te	Krav og anbefalinger kan forbedres	Presiseringer i angitt liste ønskes	Delvis ok, Større forbedringer som ikke er bakoverkompatible tas i neste hovedversjon

Arkitektur i forbindelse med Plan 5.0			te	Uklare føringer for beskrivelse av bakoverkompatibilitet	Innføre begrep som angir at noe er på veg til å tas ut av bruk (<<deprecated>> eller under utfasing)	Forventet livsløp eller anbefalt erstatning for et modellelement kan dokumenteres som en merknad i definisjonen.
Arkitektur i forbindelse med Plan 5.0		/krav/6	te	Vanskelig å følge /krav/6 og /anbefaling/1 for de godt etablerte kodelistene fra Plan 4.x	Klargjør hvilke alternativer som finnes for eksisterende kodelister, og presisere at alle nye kodelister skal følge krav og anbefalinger	Lagt til noe tekst under "4 Konformitetsklasser"

NGU			te	<p>/krav/6 er for streng</p> <p>Begrunnelse: Det er innarbeidet i fagmiljøet over mange år at det brukes tallkoder i egenskapene og at det leveres som en enkelt symboliseringsegenskap. Geologi beskrives ofte med lange tekster som blir vanskelige å lese og skille med camelCase, eksempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usammenhengendeEllerTyntLøsmassedekkeOverBerggrunn enFlereLøsmassetyperUspesifisert - fjellskredSteinsprangavsetningSammenhengendeDekkeStedvisMedStorMektighet - leirskredavsetningSammenhengendeDekkeStedvisMedStorMektighet - leirskredavsetningUsammenhengendeEllerTyntDekkeOverBerggrunnen <p>-</p> <p>Oppdeling av kodelister (med lange tekster) i flere deleegenskaper gjør det vanskelig/komplekst å sette hvilke gyldige kombinasjoner man kan ha.</p> <p>Geologi har behov for å organisere kodelister i rekkefølger og har benyttet tallkoder/initialverdier til dette, og betrakter ikke våre tallkoder som «meningsløse»</p> <p>Eksempel: Morenemateriale, sammenhengende dekke, stedvis med stor mektighet = 11</p>	<p>Tillate bruk av tallkoder/initialverdier der bruken av tallkoder anses nødvendig</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innarbeidet mot mange brukere - Gruppering/systematisering i tallrekkefølge hjelper brukeren av dataene - Veldig lange tekststrenger som ikke egner seg oppdelt i flere egenskaper - Tallkoder brukes av bransjen 	<p>Forslag til alternativ til /krav/6: /krav/kodenavn Dersom en kode har en initialverdi/utvekslingsalias skal denne benyttes i alle realiseringer og ikke ha skilletegn, man kan dokumentere slike tilfelle ved bruk av egen ny nasjonal konformitetsklasse som avviker fra /krav/6</p> <p>Forslag til nytt krav: /krav/kodebruk Blanding av koder med- og uten initialverdier er ikke tillatt i samme kodeliste.</p>
-----	--	--	----	--	--	--

				<p>Morenemateriale, usammenhengende eller tynt dekke over berggrunnen = 12</p> <p>UML-reglene har en anbefaling vedr. «meningsløse» initialverdier, men ingen krav.</p> <p>NADAG (Nasjonal database for grunnundersøkelser): Innen fagfeltet geoteknikk samler NGU inn og distribuerer data fra andre i bransjen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trenger produktspesifikasjon for leveranser på flere formater i tillegg til bransjespesifikke. - Tallkoder er i bruk i bransjen - Uheldig at produktspesifikasjonen skal tvinge frem leveranse med ulikt datainnhold i «GIS-verden» sammenlignet med det innhold geoteknikkere får levert 		
1062				Modellering av tekstplassering og symbol	Objekttyper med tekster og tilhørende visningsegenskaper bør utreders mer	Utsettes til en seinere revisjon
1063		/krav/12	te	Komposisjon mellom datatyper	Endres (setter inn navigerbare i kravet) I C.3 må da assosiasjonene med rollene kodeDefinertVed og definisjon endres til komposisjoner.	Ok
1064			ge	Fjerne (?) beskrivelse av link fra SOSI-modellregister til ISO- og INSPIRE-registere		Utsettes til en seinere revisjon

1065		Tabell 12.1	te	SOSI_modellstatus	Legg inn ny kode: "fagligGodkjent"	Ok, også lagt inn ny kode: "standardisert" for å beskrive SOSI fagområdestandarder og SOSI standardiserte produktspesifikasjoner
1067			te	/krav/pakkeavhengighet/produktspesifikasjoner	SOSI_spesifikasjonstype er nødvendig	Må heller teste for at pakken ligger under SOSI del 3 i modellreg.
1068			te	Krav om flerspråklig	Ta engelsk ut av krav	Ok, endret kravteksten
1071			te	Krav til navning med lower Camel Case for strengt for kodenavn	Tillat start med stor bokstav der dette er nødvendig	Ok, unntak lagt inn I kravteksten
1074			ge	Flere like krav i ulike kapittel	Slå sammen kravene til et krav pr tilfelle	Bedre støtte av dette i modellvalideringen, modulariteten der må veies mot bedre lesbarhet, vi trenger veiledere i modellering
1079			te	Krav til navning av pakker m.v.	Fjern krav om versjonsnummer i SOSI_kortnavn	Ok
1080			ed	Uklar bruk av Utkast i navning	Tydliggjør i krav og tekst	Ok
1081			te	Flere like krav i ulike kapittel	Slå sammen kravene til et krav pr tilfelle	Bedre støtte av dette nå i modellvalideringen
1082			te	Avvik mellom norsk og original tekst	Forbedre den norske teksten	Ok
1083			te	Avvik mellom norsk og original tekst	Forbedre den norske teksten	Ok
1084			te	Flere like krav om definisjoner	Slå sammen kravene til et krav	Bedre støtte av dette nå i modellvalideringen
1085			te	Uklart hvordan linker til eksterne kodelister skal dokumenteres	Forslag: URI til eksterne kodelister må være med i pdf-dokumentet	Presisering i /krav/20 av at viktige tagged values er dokumentasjon og skal ut i tekstlig beskrivelse
1087			ed	Skrivefeil i definisjonen for egenskapen oppdateringsdato. "dato for siste endring på objektetdataene".	Rett opp	Ok

1089			te	Vår definisjon av feature type er for streng	Tilpass til iso-definisjonen	Ok, satt også lik definisjon på geografisk objekttype
1090			te	Kodelisten Målemetode har mangler for ledninger i grunnen	Kodelisten må suppleres med nye koder for terrestrisk laserscanning, bruk av droner o.l. videre er koder for sjø mangelfulle. Uklart om egne koder for alle mulige kombinasjoner av sensortyper er en løsning	Ok, lista kan suppleres med nye enkeltkoder da den er eksternt forvaltet. Men en bedre modellering med egne kodelister for bl.a. metode, kilde og verktøy vil ikke være bakoverkompatibel med versjon 5.0 og krever derfor en større revisjon.
1093			ed	Skrivefeil	Bør rettes: "modeleres" --> "modelleres"	Ok

Geodat akoord inator	11.7.2		te	<p>Det er i «Regler for UML-modellering 5.0» etter hva jeg kan se valgfritt om man modellerer KantUtsnitt: SOSI Generell del Regler for UML modellering 5.0 Side 112: /anbefaling/avgrensning Denne standarden gir ingen krav til avgrensning av utsnitt, men dersom dette ønskes anbefales det å bruke de objekttypene som er angitt i dette kapittel, i henhold til E.3.1.</p> <p>I «Realisering i SOSI-format 5.0» er det derimot krav til dette: Realisering i SOSI-format versjon 5.0 9.3.3 Brukermekanisme for klipping av flater Klipping av flater må modelleres i UML applikasjonsskjema, se SOSI del 1 – Regler for UML modellering versjon 5. Den mest brukte avgrensningen er KantUtsnitt.</p> <p>Det åpnes derimot for at man ikke trenger å modellere avgreningslinjer for flater: Realisering i SOSI-format versjon 5.0 8.12 Krav til realisering av restriksjoner Alle restriksjoner ignoreres ved realisering i SOSI-format med unntak av restriksjoner som begynner med "KanAvgrensesAv". Dette restriksjonsnavnet ender i en kommaseparert liste med objekttyper som lovlig kan refereres i SOSI-format og være deler av avgrensingsgeometrien til objektets flateegenskap. Dersom denne restriksjonen mangler kan flater</p>	<p>Jeg vil anbefale å følge samme linje for KantUtsnitt som for avgrensning for flater. Det har så langt ikke vært krav til at KantUtsnitt skal modelleres. Dette løses ved realisering gjennom funksjonalitet i SOSI-plugin ved at KantUtsnitt legges til som en mulig avgrensning. Det samme er i dag også tilfelle for Flateavgrensning. I standarden foreslås det nå å opprettholde dette for Flateavgrensning, men ikke for KantUtsnitt.</p> <p>Det er uklart for meg hvilken gevinst denne endringen vil gi. Vi har i dag en metode som fungerer, og benytte i flere hundre modeller som realiseres. KantUtsnitt og Flateavgrensning bør derfor behandles på samme måte ved at modellering av disse ikke er påkrevd. Dette må komme klart frem i både «Regler for UML modellering 5.1» og «Realisering i SOSI-format 5.x».</p>	<p>Hovedproblemet her ligger i at et krav i realiseringstandardene ikke er tilstrekkelig rettfærdiggjort i modelleringsstandardene, og ikke tilstrekkelig utredet i forholdet til andre utvekslingsstandarder (GML).</p> <p>anbefaling/avgrensning er uklar (..i dette kapittel) og den bør presiseres til: ..i kapittel 11.7.2 og 11.7.3</p> <p>Klipping av objekter kan ha stor innflytelse på den modellerte multiplisiteten, og krav om unike identifikatorer. Celledelingslinjer, dataavgrensninger og klipping må beskrives i et eget dokument: «Handtering av modellerte data» for at alle utvekslingsdata skal kunne behandles likt maskinelt.</p> <p>Kartverket har ansvaret for å ta initiativ til en slik utredning.</p>
----------------------------	--------	--	----	--	--	---

				<p>avgrenses ved å referere til enkle egenskapsløse objekter av typen Flateavgrensning.</p> <p>Realisering i SOSI-format versjon 5.0</p> <p>9.3.2 Realisering av flater uten avgrensingsobjekt</p> <p>/krav/Flateavgrensning Der datamodellen er uten objekttyper med kurvegeometri skal flater referere til objekter med objekttype Flateavgrensning.</p>		
NOIS	10.2.2			<p>Koder skal være korte nok til å kunne brukes i visningsklienter, eksempelvis for ledningskart, EL, VA etc. Se figur...</p>		<p>Ok.</p> <p>Lagt inn noe tekst om korte kodenavn etter /anbefaling/1</p> <p>Dersom det finnes tegneregulbibliotek kan kodenavnet være nøkkelen til en med detaljerte symbolbeskrivelse.</p>

NOIS			<p>Problem med modellering av objekttyper der det er tillatt med flere geometrityper. Måten det er modellert på gjør at det ikke fremgår klart skille mellom Flate med representasjonspunkt og Punktinstans.</p> <p>Ved realisering i GML , må man tolke dette for å lese dem inn. Dersom Flate finnes er denne primærgeometri, Punkt et representasjonspunkt derom Punkt finnes(sekundærgeometri). Dersom bare Punkt finnes, er det Punkt som er primærgeometri.</p> <p>Eksempler: FKB Bygning: objekttype Bygning: Tillatt med både Flate og Punkt som primærgeometri.</p> <div data-bbox="790 847 1234 1214" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p style="text-align: right;"><i>DatafangstdataOpsjonell</i></p> <p style="text-align: center;">«featureType» Bygninger::Bygning {leaf}</p> <ul style="list-style-type: none"> + område: Flate [0..1] + posisjon: Punkt [0..1] + bygningsnummer: Integer + bygningstype: BygningstypeKode + bygningsstatus: BygningsstatusKode + kommunenummer: Kommunenummer + innmålingsstatus: Innmålingsstatus [0..1] + medium: Medium [0..1] + sefrakident: Sefrakident [0..*] </div> <p>FKB Tiltak: objekttype PbTiltak: Tillatt med Punkt, Kurve og Flate som primærgeometri .</p>	<p>UML-modellen sier ikke noe om Punkt er et representasjonspunkt eller egen instans. Derfor bør representasjonspunkt modelleres som egen geometri.</p>	<p>Ikke gjennomdiskutert og oppnådd enighet i prosjektet om en slik endring i denne revisjonen.</p> <p>Dagens vanligste fortolkning av slike opsjonelle geometriegenskaper er at: Dersom flategeometrien er med i datautvekslingen er det mulig å legge med et eventuelt eksisterende representasjonspunktet for flaten i egenskapen med punktgeometri. Dersom flategeometrien ikke er med i datautvekslingen skal egenskapen med punktgeometri ansees som å representere objektet.</p> <p>Brukstilfeller for, og forståelse av slike representasjonspunkter bør diskuteres i en SOSI faggruppe før felles generelle regler fastsettes.</p>
------	--	--	---	---	---

				<p style="text-align: right;"><i>Fellesegenskaper</i></p> <p style="text-align: center;">«featureType» PblTiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> + område: Flate [0..1] + senterlinje: Kurve [0..1] + posisjon: Punkt [0..1] + kartregistrering: Kartregistrering + avgjørelsesdato: Date + saksnummer: Integer + bygningsnummer: Integer [0..1] + bygningsendringløpenummer: Integer [0..1] + tiltakstype: Tiltakstype + tiltaksnummer: Integer [0..1] + vertikalnivå: Vertikalnivå [0..1] + dispensasjon: DispensasjonType [0..1] + vedtakstype: Vedtakstype [0..1] + registreringsmetode: Registreringsmetode [0..1] + tiltaksbeskrivelse: CharacterString [0..1] 		
KV	8.1		re	Det mangler to bokstaver her: «... diagrammene dokumenter behovet ...»	Endre til: «... diagrammene dokumenterer behovet ...»	Ok
KV	8.1		ge	Ordvalg i innledning med «Utvikling av SOSI-standarder...» virker litt uheldig. Innhold i 8.1 er også viktig for de som ikke utvikler SOSI-standarder, men ønsker å dokumentere for eksempel brukstilfeller ifm. produktspesifikasjoner eller annet spesifikasjonsarbeid.	Skriv om innledningen slik at den favner bredere.	Ok
KV	10.2.2	Krav/6	ge	Det skrives at avvik skal dokumenteres men hvordan dette skal skje og hvor dokumentasjonen skal være tilgjengelig sies det ingenting om.	Beskriv mer detaljert på hvilken måte en slik dokumentasjon er tenkt (for eksempel en note i UML, et avsnitt i produktspesifikasjon/feature catalogue).	Valg av alternativ konformitetsklasse må dokumenteres i produktspesifikasjonen

KV	10.2.2	Krav/6	ge	Formålet med standarden var vel i utgangspunktet å lage en norsk profil av en samling ISO-standarder. Ordlyden i krav/6 er faktisk en svekkelse av tilsvarende krav i ISO 19103.	Bruk en formuleringen slik at det ikke er avvik fra semantisk innhold i originalstandard. En innstramning av kravet bør være ok, men det å utvide rammene 19103 setter skal unngås.	Det er bedre å tilby alternativer som ligger like oppunder de internasjonale kravene enn å kreve kun full perfeksjon.
KV	10.2.2	Krav/kode bruk	te	Her ble det innført et nytt krav sammenlignet med 5.0-versjonen av standarden. Dette bryter med kravet om bakoverkompatibilitet for 5.x-versjoner.	Fjern kravet i 5.1-versjonen og ta det med i framtidig arbeid med en 6.0-versjon.	Delt i to konformitetsklasser

				<p>Hei Kent!</p> <p>Ser at 5.1 nå er ute på høring - bra jobba!</p> <p>Jeg er kanskje litt i overkant opptatt av orddeling, og jeg var litt skuffa da jeg fant "UML modellering" på forsida. Det skal jo være "UML-modellering". I "1 Orientering og introduksjon" og i resten av dokumentet er dette skrevet korrekt.</p> <p>Jevnt over ser det bra ut nå i forhold til orddeling, men det er noen glipper.</p> <p>I overskriftene finner jeg: 7.2 og 7.2.1: "IT rammeverk" - "IT-rammeverk".</p> <p>I figurtekster: 7.3: "WEB tjenester" -> "Web-tjenester" (også WEB->Web) C.2: "UML"Use case" diagram" -> "UML "Use case"-diagram" (mangler også et mellomrom) D.5 og D.7: "INSPIRE pakker" -> "INSPIRE-pakker"</p> <p>Jeg har ikke sjekka "brødteksten", så det hadde vært fint om en språknerd kunne gå gjennom hele dokumentet!</p> <p>Håvard</p>		
--	--	--	--	--	--	--

FRA = Etaten kommentaren kommer fra, eller evt. en privatperson

2 **Type kommentar:** **ge** = generell, **te** = teknisk, **re**= redaksjonell

NB Kolonnene 1, 2,3, 4, 5 og 6 er obligatoriske